

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харкові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число — 5 коп. За-кардон — 4 руб., 1/2 року — 2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.
Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.
Телефон редакції — 839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин
— ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. —

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінювати статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петиту попередю тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.
За рядок петиту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий — 10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

№ 8.

—> 19 (3 Березоля) Лютого. <—

1912 рік.

ЗМІСТ: Замість передовиці; Дагеротип; Галерея сучасних діячів; 3 нашого життя; Історія повторюється; 3 життя Слобідської України; Рятуймося самі; Чужа преса про Українство; Вірш Х. Алчевської; Михайло Грушевський; Портрет проф. М. Грушевського.

1-го січня 1912 року почала виходити

ЄДИНА УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ НА СЛОБІДСЬКІЙ УКРАЇНІ

„С Н І П“.

яка містить в собі статті в справах політичних та громадських; огляди критичні; з поля літератури та мистецтва; фельетони, оповідання, вірші; галерею сучасних діячів; хроніку подій, дописи, ілюстрації то-що.

Виходить раз на тиждень. Умови передплати: на рік 3 руб., пів року 1 руб. 75 коп., 3 місяці 1 руб., окреме число 5 коп. За кордон на рік 4 руб., пів-року 2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса: ХАРЬКІВ, Конторська, 21, тел. 839.

На таких же умовах можна передплачувати (й купувати окремі числа): у Харкові—Українська книгарня, Рибна, 25; у Києві—Українська книгарня, Безаківська, 8; книгарня „Літер. Наук. Вістника“, В. Володимирська 28; книгарня „Час“ Театральна площ.; у Полтаві—книгарня Маркевича, Бульвар Котляревського; у Ромнах—кн. Габинського, Полтавська вул.; у Катеринославі—книгарня Лозинської, Проспект, а також у кіосках 1) проти будинку Хренникова й 2) проти крамниці А. І. Ефанова; у Херсоні—кіоск „Початок“, Рішельєвська вул., в Одесі—крамниця „Діло“, Конна 11.

19 Лютого 1912 р. Харків.

Сьогодні великий історичний день, коли мільйони українського народу знов—одержали згублену ними свободу. В сей великий день визволення спом'янім „не злим тихим словом“ діячів великої епохи, а поміж ними нашого геніяльного поета Тараса Шевченка.

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

IV.

Нудно, страшенно нудно. А чого?! Здається ніби усе по хорошому:

«Огні горять, музика грає,
Музика плаче, завиває!
Алмазом добрим, дорогим
Сіяють очі молодії,
Вітає радість і надія
В очах веселих. Любо...
... Тільки я,
Неначе залятий дивлюся
І нишком плачу, плачу я.
Чого ж я плачу?».

Чи того, що пропала молодість моя, чи того, що осліп та ледве-ледве розбіраю день від ночі, сам зробився схожим до дагеротипу.

Ба ні «Жив Бог, жива душа моя», може я й осліп, щоб не бачити брудної гидоти, яка діється навколо і од якої зрячі люде одвертаються з жахом, може, колиб бачив... та цур йому!

У неділю та не вранні святкували свято наші братці: велике свято—тридцятилітнє сценічної української артистки М. Заньковецької, що нині одбулося у Москві. Це ім'я та чудова стаття Старицької Черняхівської «25 років Українського театру», де ніби у яскраво-променистому діапозитиві перед читачем проходять усі страждання, всі діячі і слава, велика слава, яку і я колись відчував як глядач. Здавалося, що народ вже не тільки заклав величезний, цілкомничний фундамент на доброму камені, але вже і збудував чудову «храмину» рідного мистецтва, де будуть виховуватись молоді покоління, де вони навчатись любові до рідної країни, до рідного мистецтва, вберуть в себе ті заповіді правди і моральної чистоти, з якими наш театр може бути могутньою народною школою, великим проводирем великих принципів для своїх і для чужих. Здалось!

Тридцять років минуло з того часу, багато діячів померло, багато зійшло з кону,—зосталося 5—6 яких-небудь могиканів, які, як світлі протуберанці, иноді вигравають у страшенній п'їтмі сучасної, довжелезної сояшної стуми, яку витворили нинішні спадкоємці минулої слави. Нудно, сумно, хочеться освіжитись, хочеться набратись свіжих сил, дихнути свіжим повітрям, хочеться до театру.

Береш газету: що йде — «Тайни города Харькова» «Ночь любви» і т. п. Коли читач візьме в руки, та пригадає, або перечитає по газетах назвиська річей, які давалися антрепрізами д.д. Бродерівих та інших, коли ми пригадаємо які сценки відігравалися після спектаклів на маскарадах у д.д. Колесниченко, особно на останньому, де перший приз за краще убрання було присуджено кометі Галей (голісінька дівчина у якійсь-то мережі). Коли ж ми пригадаємо ще, що на ці спектаклі суне трохи не вся молодь з Холодної Гори, то прямо жах душу обгортає. Яку наїву вона виносить з таких спектаклів до дому? це неможливо, це ж навмисна розпуста. Люде які нічого не мають спільного з театром особливо ж з українським театром і його значінням для народу, для людського ока захопили в свої руки, переробили його у люпанар і під колишнім святим прапором мистецтва виховують нашу молодь у розпусті. Ці мерзені з'явища розтління духовного й морального життя народу — ця паскудна гра на сексуально звирючих інстинктах стовнища відбувається по всіх усядах, — не краще діло і у Києві; правда, може там і не присуджають призів кометам Галей, а коли й присуджають то — в третьорозрядних балаганах. Але й ідейний театр Садовського значно ухилився від своєї мети: ми маємо досить велику купу сміття на кшталт «Жидівки вихрестки», «Кляте Сердце», «Грішниця» і т. іншого.

Ця макулатура таки частенько виглядає з афіш та з оголошень але це з пів-лиха, бо кожному відомо яка це дурниця, все-ж таки думається, що замість цієї макулатури та нісенитниці можна було б виставляти зовсім другі речі.

Казати, що їх нема, — неможна. Можна й казати, що проміж творів нової української драматичної літератури мало перлини — це так, але хіба всі театри виставляють тільки перлини? вони не виставляють тільки макулатури, балаганщини, що роблять наші, ніби за браком річей. Ніби за браком річей нерекладається на українську мову опери «Гайка» та «Пан Сотник» Козаченка і виставляються, на це марно тратиться час і гроші, а свої речі найр. «Тарас Бульба» Лисенка «Полонянка» Стеценка «Облога Дубно» П. Сокальського — світу не бачуть. Ми не маємо своїх меценатів, тіж, хто міг

це зробити, не хочуть і не розуміють, що цими «Гайками» «Папами Сотниками» та «Проданими Нареченими» вони не тільки роблять велику образу народньому чуттю, але й зовсім неують рідне мистецтво.

Бувають часи великого розвою національного талану, якими повинно ждати занепаду, але не повинно бути руїни, а ще гірш — розпусти. Що зруйнувалося, те вмерло, — мертвій бо сраму не імуть, — позаяк це нагній для молодого нового життя, розпуста-ж, це дійсно, моральна й фізична смерть, як самого мистецтва так і народу. Ми дожились, ми винні в цій страшній хворобі й ми повинні її знищити, наш моральний обов'язок — вибити великий прапор з брудних, паскудних рук паразитів мистецтва, щоб не справдилися страшні пророцькі слова Тараса:

«Погибнеш, згинеш, Україно...
Бо довго Довготерпеливий
Дивився мовчки на твою,
Гріховную твою утробу...
І рек во гніві:» погреблю
Твою красу, твою оздобу...
Да зрить ростлевная земля,
Що я — держитель і все бачу.

М. М — ский.

Галерея сучасних діячів наших.

Проф. Михайло Грушевський.

Полковника Богуна, найулюбленого лицаря з часів Хмельниччини, народня легенда наділила здатністю бути в одній той самий час у двох місцях. Він міг одночасово обороняти аж дві фортеці, дарма що ділив ті дві фортеці протяг миль сто!

Куди-б не кинувся ворог, на котру б з фортець і не напав, усяди стрівав він страшну шаблю Богунову. Оця легенда усе згадується мині, коли думаю про діяльність проф. М. Грушевського, який легенду зробив дійсністю. Де б вороги

Христя Алчевська.

Вечором тихим зими навісної
Мариться щасте, неначе ві-сні...
Теплінь весняна... і юні розмови,
Легкі хмаринки і гомін діброви,
Зорі далекі, ясні...

Серце просило тепла і кохання,
Прагнула мрія розцвіту надій,
Тихо проходила юність безбурна,
Гинули мрії, і сила безжурна

Зникла в душі молодій...
Тиша зимова у ній оселилась
Се — тільки сон, ота люба весна...
Щасте — то квітка незнанного края,
Мрія поета, — хмариночок зграя,
Легка, химерна, ясна...

Офі.

Михайло Грушевський.

(Професор Львівського Університету).

Хоч у нас прийнято писати про життя працю діячів тільки з'якогось надзвичайного приводу, але з одного боку є

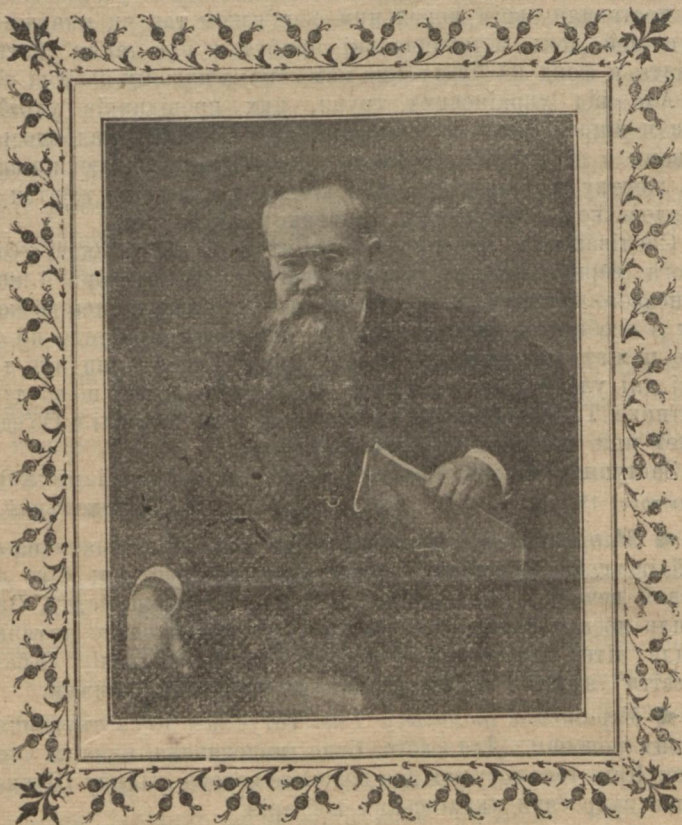
такі особи, що можуть і не підлягати сьому правилу, а з другого наша часопись тільки почала виходити в сьому році, і не може не згадати про того, чия надзвичайна праця не одступно твердить, що таких світлих людей як проф. Михайло Грушевський треба й слід завжди мати перед своїми очима.

Коли ми поглянемо нині на Україну й на українців, то мусимо з радістю сказати, що ми здатні до культурних зобутків не гірше першої ліпшої європейської нації, чи в обсязі науки, літератури, мистецтва, ми українці починаємо робити не аби які кроки. Далі, свідомість нашої єдності, помимо кордонів стає зразковим прикладом солідарності нашого політичного виховання. Не давно ще, розрізнені, не фізично навіть, а духовно під ріжними політичними панствами, тепер скупчені під однією назвою *Українці* — ведем словами Бернстерна Бернзона: боротьбу за найкращі ідеали. Mit Freude und Bewunderung erfüllen mich Ihre Bemühungen. Von allen bisherigen Bestrebungen erscheint mir das Ihrige am größten. Dreissig Millionen Ukrainer zur Bedeutung eines selbstbewussten, aufgeklärten Volkes zu erheben das Jahrhundertlange Ioch abzuschüteln — solch ein gewaltiges Werk, muss den Geist einer jeden erheben ¹⁾ (Ваші змагання дивують мене — каже він — із — зо всіх ідеалів — ваші найкращі. 30 мільонів Українців освідомити, до народу підняти, що сотні літ були під гнітом і із останнього визволити — це діло святе й підбадьорює дух).

Що 40 років назад було химерою, а в кращому значінню романтизмом і фільством, те в наші дні, на наших очах — стало святим обов'язком; хто небажа себе залічити до пере-

¹⁾ Ukr. Rundschau 1910 g. 3/4 №.

не напали на українство — у Києві чи у Львові, усюди вони дістають одсіч з руки М. Грушевського. Закований у залізо великої ерудити, маючи в руці наукове оружжя — відбиває сей невтомний борець усі ворожі напади. І тільки дивуєшся: де

Професор Михайло Грушевський.

знаходить ця людина сили й часу, щоб писати таку величезну кількість праць. Бо коли б ми тільки перелічили самі назви його історичних та публіцистичних творів, ми б геть заповнили нашу часопис! Українська наука, якої представником є сьогодні Наукове т-во імені Шевченка у Львові й Київське наукове т-во, нерозривно зв'язана з іменем проф. Грушевського: в обох товариствах він є головою, розумом, нервом! І коли

сичного міщанства, до випорошків своєї нації — той чипляється за ідею відродження.

Був час коли вся Україна була цвинтарем і тільки примари носилися над нею:

Мовчали десь святі під попелом руїни

І журно дзвін старий по мертвому гудів.

Потім забутий світом і історією, клапоть землі — Галичина — понові робиться нашою національною «кузницею». Вся українська земля прокидається зі сну. Розмикає сини свого краю викидають гасло: обнови країну. І що ж? Настає відродженнє: починається перелом в нашій новій історії. Все що було до Драгоманова й з ним переступає ще одну ступінь нашого еволюційного шляху. Українофіли перелицьовуються в новому коліні в справжніх синів українського народу.

«Durch Sprache, Kunst, Wissenschaft...» через мову, мистецтво, науку — як каже Шаміссо — до німців, повинні ми стати німцями, — так ми в своєму житті через такі-ж чинники повинні стати Українцями! Помалу всі ті сторони нашого життя починають зростати. Колись ми готові були служити наймитами Австрії через поляків, що нас на таке штовхали. Ми до того були ними придушені, що за «все» хапались; тепер настає друга доба, коли ми соромимось подібних вчинків. Такий зріст у нас свідомості стає вже запорукою певних льозунгів на нашу майбутність.

Хто-ж нас так навчив, хто до цього приклав своїх рук, своїх сил, хто так сміливо й завзято став нашим оборонцем, сміливо кажучи — від Карпат аж по Кавказ? Одним з тих діячів наших єсть ніхто інший як професор Михайло Гру-

Наук. Т-во ім. Шевченка користується тепер світовою пошаною та признанням, — се заслуга проф. Грушевського. Найбільша найважливіша праця проф-ра се велика Історія України — Руси. Вона зробила ім'я проф. таким популярним по всій Україні і таким відомим на цілий світ. Було б зайвим казати про величезне значіння цієї Історії. Адже знайдено великий тридцяти-мільоновий народ, націю з просторою культурою, хоч і вуйнованою, але здатною до відродження, до нового життя. «Сущність, що має віру в себе, мусить мати й відвагу глянути на неприкрашену правду свого минулого, щоб зачерпнути в ній не зневиру, а силу», каже в передмові проф. з появою цієї праці проф. Грушевського зник назавжди аргумент ворогів нашого національного відродження, які звали наш народ «безбачечком» і на тій підставі не визнавали за нами права на самостійне національне життя.

Та поруч з істориком в особі професора ми маємо незвичайно талановитого публіциста. Своім гострим критичним розумом він так уміє обхопити кожне явище сучасного життя з усіх боків і дати йому з українського погляду таке освітлення, як ніхто інший. Значіння і вплив публіцистичних творів проф-ра справді можна назвати величезним. Він рішуче не дозволяє сучасним українським крутям збачити з простої стежки, яку він вирівнює для ходи цілого народу й яка веде до великого ідеалу.

Бачимо як під впливом великої, невисипуючої, плідної діяльності професора, постать ледачого, пияцького, байдужого «малороса» навки гине й виростає багаторий, сильний, енергійний Українець, якому належить майбутність України.

Найбільша з побід, яку може одержати Українець, досталося на долю проф. Грушевського: український народ, який не вмів шанувати своїх діячів, який раз-у-раз обкидає їх болотом, а то й камінням, сей народ увесь без різниці партійних чи інших поглядів з глибокою пошаною відноситься до імені проф. М. Грушевського ще за життя. І через те наш поклик: «хай живе Михайло Грушевський на многая літа!» знайде ширий відгук в душах і серцях усіх українців.

Його велитенська розумова сила сягнула світоглядом не гірше тенія самого Шевченка, в урозумінню звичайно історичним. Царина Шевченкової України, це Дніпрова Україна, Грушевського — Соборна. Всі українські землі російської, австрійської, американської України — це одна нація, одно тіло, одна гармонійна цілість. Про це каже нам шановний історик в своїй великій «Історії Руси — України». Ця велика праця складається з 7 томів і доведена лишень до часів Хмельницького.

Перший том містить в собі початок доісторичної нашої історії і часи Володимира по Ярослава. В цій книзі як в книгозбірні ссумовані (зібрані) всі праці по археології, етнології, побуту то що, що надруковані й мають в історичній дисципліні по історії центральної південно — східної Європи взагалі. Цей перший том торік вийшов з друку на російській мові, під заголовком «Кіевская Русь», на німецькій мові німці придбали собі його ще кілька років тому назад під назвою — «Deutsche Geschichte des Ukrainischen Volkes».

Другий том цієї праці такого змісту. Часи Ярослава, розклад Руської держави в X—XII. В упадок Києва. Про поодинокі землі України: Київщина, Чернігівщина, Переяславщина, Волинь і Побужжя. Далі йдуть Прикарпатські землі. Галичина і Угорська Русь. На прикінці другого тому поміщена ще історія печерників, торків, половців, монголів, татар і їх роля в нашій історії. Цей другий том занадто цікавий своїм принципом мовити б не історичним а географічним. Способом таким вири совується весь детальний перегляд кожної окремої нашої землі з своїм багатим життям історії княжної доби в надзвичайній величавості й імпазантності. Сміло

З нашого життя.

◀ *Академик Ф. Корш про Струве.* Українською секцією, що існує при товаристві славянської культури у Москві, 27 январа впорядкована була розмова з приводу де-яких питань української політики і культури. Безпосередньою, але не головною, причиною зібрання були статті д. Українця і д. Струве, видруковані на сторінках „Русской Мысли“. Зібрання почалося промовою академіка Ф. Корша, котрий з одного боку полемизував з поглядами та міркуваннями д. Струве, з другого ж, зробив наукову екскурсію в галузь історії і філології, для повного, всестороннього, науково добросовісного освітлення проблеми самостійності української культури. Висловивши повну свою несолідарність з д. Струве і змалювавши всі його помилки, наукову некомпетентність в питаннях соціології і наукову недобросовістність в питаннях національної ідеології, Ф. Корш довго спинився на конкретнім розгляді тих аналогій д. Струве, котрими він зрівнює становище української культури з становищем місцевих діалектів в Греції V століття до Р. Х. діалектів, над котрими взяла перемогу загальна мова—*κοινή γλῶττα* (мова офіціальних документів того часу, книг Нового Завіту, семитичної літератури, творів Арістотеля). Такі аналогії, як і всі інші (аналогія між ук. культурою і нижнегерманською, *et cetera*) на думку Ф. Корша, могли бути плодом тільки самого неглибокого розуму, сфера компетенції котрого занадто вузько обмежена. З великою умілістю Ф. Корш спинився над поняттями *γλῶττα καταδρόβα* і *γλῶττα διχιδτική*; з щирим захопленням провів історичну картину вмерання латинської мови (приклад самий яскравий проти заступників штучного насильного виховання пануючої мови); з любов'ю спинився на освітленні українського руху XIX століття, завваживши велику роль в цім русі Галичини, котра (роля), на погляд Ф. Корша, є тимчасова і, з боку наукового, цілком ненормальна, бо центр України не Львів і не Галичина. Тільки в однім Ф. Корш згодився з д. Струве це в тім місці, де останній визнає, правда з жалем і острахом, всю грандіозність наслідків українського руху, наслідків, з якими ніщо інше з політики поневолення націй Імперії не матиме змоги хоч трохи зрівнятися. Поставленому на підвалини культурно-демократичних змагань і ідеалів, українському рухові Ф. Корш пророкує блискучу, нечувану ще в історії славянства історичну місію. („Рада“).

◀ *Українські трупні і пам'ятник Шевченкові.* У „Раді“ надруковано такого листа від заступника голови шевченківського комітету:

можна сказати, другий том, за вичерпуючу багату літературу, присвячену тим часам, майстерно вжиту, стає окрасою не тільки історьографії славянської а й світової.

Третій том починається з Галицько—Волинської держави і її творця Романа. В ній Роман придбав собі в третьому томові цілий пам'ятник, цілу зі смаком артистично написану монографію. Роман в ній так описується як якась мікельанжівська річ, рельєфно, пластично, як Мойсей. За ним ідуть його наступники трону, історія Подніпров'я, політичний і суспільний устрій Українських земель в XI—XIII віках; державна система, княжі відносини, політична організація земель, управа, суд, військова й фінансова організація; організація церкви і її історія; суспільні верстви. Закінчується третій том побутом і культурою: відносинами економічними, правом як культурним—побутовим явищем; відносинами родинними; поглядами моралістів на нашу суспільність; християнство й його культурні впливи далі чудово й докладно розказана артистична наша творчість. Потім ідуть одділи про школу й освіту, про книжність і творчість літературну, про наше письменство перекладне й оригінальне.

Цім 3-м томом проф. Грушевський дає нам знов літературу чи пак культуру повню, дотепло. Своєю історією проф. Грушевський показує, що він може не тільки майстерно викладати нашу книгу «Бытія» різними методами історичним, географічними еволюційним (як 7-й т.) а—може говорити про всі сторони нашого життя так історії, літератури, як і екоміки (в томі VI).

Четвертий том присвячений Литві й Польщі. Автор вводить нас в лабіринт життя тих віків, їх колізій і ситуацій.

Високоповажаний пане Редакторе!

Не одмовте надрукувати в шановній газеті Вашій цього мого листа.

Наближаються роковини дня смерті незабутнього кобзаря нашого Тараса Шевченка. В останні часи деякі українські інституції поставили своїм моральним обов'язком так чи инакше святкувати цей день, а матеріальні прибутки від таких святкувань прислать в фонд на будівництво пам'ятника нашому поетові у Києві.

Але від українських трупні, цих провідників української штуки в широкі кола громадянства по всій Росії, мало щось чути, щоб вони в ці дні улаштували спектаклі, присилаючи з виручки якусь жертву на пам'ятник. (До комітету надійшли жертви тільки від Садовського, Гайдамаки, Данченко і Оршанова).

Сподіваючись, що справа з пам'ятником Шевченкові є близька і дорога серцю кожного українського антрепрен'єра і кожного українського артиста, я, не маючи спромоги звернутись до кожного з них з особистим листом, прохаю, від імені Комітету по збудуванню пам'ятника, антрепрен'єрів українських трупні в ці для нас великі дні улаштувати спектакль на користь фонду по збудуванню пам'ятника Т. Шевченкові, присилаючи зібрані гроші в Об'єднаний Комітет при київській городській управі.

Заступник голови Комітету, гласний київської міської думи
4 лютого, 1912 р. *Ів. Щитковський.*

◀ *Мануїлівська „Просвіта“.* На масниці драматична секція Мануїлівської „Просвіти“ улаштувала дві вистави: 2-го лютого „Зімовий вечір“ і „Вечерниці“, а 4-го „Степовий гість“. Вистави пройшли досить гарно. 5-го лютого було улаштовано дитячий ранок для дітей просвітян, а ввечері сем'йовий вечір. Крамниця „Просвіти“ здобула дозвіл продавати українські книжки.

◀ *Українська громада у Ризі* готується до святкування шевченкових роковин. Для цього буде присвячена одна з чергових вечірок. Крім того готують для великого вечора „Панну Штукарку“. Є думка запросити українських кобзарів.

◀ *Полонізація української частини Буковини.* Через байдужність а навіть при підтримці українців поляки на Буковині чим раз більше йдуть у гору. Складаючи ледве 3 проц. населення краю поляки з'уміли одержати поважну репрезентацію і в сеймі краєвим і в черновецькій раді міській та не без значіння і в місцевих органах самоврядування в місцевостях, де є їх хоч би горстка. Про великий зріст польських впливів на Буковині, і то на кошт українців найвиштовіше говорять цифри останнього перепису, які вказують колосальний приріст польської людності, а дуже малий приріст людності української. Важним національним здобутком

П'ятий том, присвячений економічному і соціальному життю і—церкві. В відділі церкви находимо цілий досі не відомий нам світ 15 і 16 ст. Життя церкви передане докладно зі всіх боків, всі її гарні й погані сторони переходять перед нашими очима живо й яскраво. Цей відділ, треба сказати, що до проф. Грушевського нам був цілком відомий.

Шостим томом закінчує наш учений всю еволюцію нашого життя, часами повної нашої політичної безправності, не забуваючи в той час згадати й нагадати про сильний народний соціальний фактор, що мав вибухнути новими животворними силами і нетерпляче вичікував відповідного гасла.

З 7-мої книги йде вже історія Козаччини. Надаючи велику вагу цьому періоду, шановний професор, неначе відокремлює його від попередніх часів, і ставить першим томом після шостого Історії України-Руси.—Вся та многотомна велика праця побудована тільки до—1630 років!

Пам'ятник цей невмирущий, а ідея його вічна. Загублено метрика нашого народу знайдена. Ми довідуємося, що ми нащадки з поконвічній цієї землі, на котрій ми зараз сидимо. Ця історія, ще не має критика, і не швидко ще діждеться його. Як згадуєш світових істориків, мимо-волі задаєшся думкою: який великий наш історик і яке щастє повинна відчувати Україна маючи таку неоцінену культурну силу.

Проф. Грушевський відомий нам не тільки своїми науковими працями, він палким словом промовля до нас майже що місяця на сторінках Літ. Наук. Вістника, і те слово—творить

буковинських поляків, з якого вони дуже вдоволені, це засновання в Чернівцях приватної польської реальної гімназії, яка скоро дістане право публичності, а в дальшій дорозі і удержання на публичний кошт.

Фанько.

Історія повторюється.

Можна сподіватись, що недавній заклик п. Струве до російського громадянства покинути нарешті своє українофільство (!) і розпочати рішучу ідейну боротьбу з «українським партікуляризмом» не зостається без відгуку. Хоч як ото громадянство індиферентно ставиться до українських справ; та все таки можливість принаймні одиноких виступів з боку російських поступовців нічим не виключена, тим більше, що п. Струве, яко один з видатніших публіцистів, користується не аби яким авторитетом і до його голосу уважно прислухаються. Отже цілком можливо, що заклик п. публіциста не піде маріо і українцям прийдеться позабором рахуватись з новим гатунком противників: *ідейними противниками*.

Через те хотілось би наперед в'яснити одно дуже важке питання, а власне вказати на те *conditio, sine qua* боротьба не може бути ідейною.

Той факт, що нахід на українство проголошений поступовою людиною і вестиметься також поступовими людьми, бо до таких тільки й звертається п. Струве, дає нам право сподіватися, що єдиним ґрунтом, на який стануть наші майбутні противники, будуть інтереси українського народу передусім. Адаже справа ідеї про величезної ваги питання: бути чи не бути українській культурі; очевидно, що до цього питання підходити не інакше, як маючи на увазі інтереси того, про чию долю рішається. Тільки при такій умові боротьба буде дійсно ідейною, бо ідейність тих чи інших змагань залежить не тільки від того, яких способів при цім вживається, чистих, чи нечистих, але також і то в значнійшій мірі від того, в ім'я чого провадяться змагання. Коли з одного боку ми знаємо, що чиста справа потребує й чистих рук, що єзуїтське правило:

мета виправдовує засоби, мусить бути раз на завжди виключене з ужитку, то треба також згодитися й з тим, що ніякі чисті та ідейні засоби не можуть виправдати нечистої мети. Таким чином, російським поступовцям в боротьбі з українством мало буде тільки уникати тих способів, яких звикли вживати в своїх нападах на українство дотеперішні вороги його, мало буде цуратися доносів, інсинуацій і т. п. Треба буде ще стати на ідейний ґрунт, себ то на кожнім кроці мати на увазі і на хвилю не випускати з очей інтересів українського народу. Без цього їхня полеміка та змагання будуть тільки більш-менш коректним повторюванням того, що писалося й пишеться по усяких чорносотенних виданнях, що робилося й робиться всякими темними силами Росії. Цього власне не повинно б нагадувати поступовим людям, це така очевидна аксіома, що навіть ніяково переказувати її, то на жаль це конче треба зробити, бо відколи український рух заставив про себе говорити, від-тоді він по-за дуже нечисленні винятки трактувався й трактується з якого хочете погляду, тільки не з погляду інтересів українського народу. Взяти хоча б останній виступ п. Струве. Прочитайте уважно його писання по-старайтесь знайти в ній хоч одну думку, котра б свідчила, що автор має на увазі наші інтереси. Шкода й праці. Не знайдете і натяку на те, чого шукатимете, а замість того зобачите, що автор цілком і виключно захоплений одною ідеєю: український рух «умалює общерусскую» культуру, рятуйте «общерусскую» культуру!

«Общерусская» культура — ось той кумір, якому єдиному поклоняється п. Струве і якому ладен принести в жертву цілий народ. Фікція, як влучно висловився в «Раді» д. Сфремов, стала п. публіцистові далеко приємнішою і дорожчою за всі дійсні потреби дійсного, живого народу. Так поставився до справи лідер поступового громадянства, що ж говорити вже про звичайних, рядових громадян! Кожний з них може утворити собі ще й якусь другу фікцію і в ім'я її закликати людей до «ідейної» боротьби з українством, щиро гадаючи, що досить тільки уникати доносів та інсинуацій, щоб боротьба була ідейною.

пустка¹⁾». — Відчули сей докір Галичане і, що спостерігаємо? з того дня і по нині галичане в парламенті виступили і виступають більш активніше. «Нема самоповажання, кат-ма поваги! (це вже до нас говорить проф. Грушевський). Цілі покоління тих верхніх десятків тисяч замість аби розвивати в собі відпорну силу проти всякого гнету, насильства кривди, тільки вмili цілувати та лизати ті руки, що їх гнітили й катували, що зводили на-ніщо все національне життя, силкувалися за душею і з чобітьми влізти в форми приписаного для них і утвердженного зразка, хоч з утратою, чи ущербом свого людського образу й подобія» (Кн. Л. Н. В. № 5. 1907 р.).

Проф. Грушевський родився 1866 р. в Холмі, учився на Кавказі, Києві. Єдиний ученик Антоновича, що став писати по українськи. Світогляд проф. Грушевського говорить за вельми-великі знання історії і життя свого краю. Наукове товариство імені Шевченка у Львові заходами невтомого проф. набува академічної поваги. Біля того товариства як біля квітника метелики, скупчилися ліпші укр. сили: Франко, Хведір Вовк, Кримський то-що. В очах проф. Грушевського Київ повинен бути, як і колись, серцем всього українського, і от він повагом надає йому українськості: переносить сюди Літ. Наук. Вістник, заклада Наукове Київське товариство, видає народний тижневик «Засів» і—морально й працею піднімає зріст свідомості нашої столиці й престиж всього українства. Для ознайомлення світа з нами, проф. Грушевський в Парижі чита короткий курс нашої історії, таку ж пише по російськи (окрім великої висше згаданої многотомної праці).

(Літ. Н. В. Кн. 8. 1909 р.).

продовження нашої історії. Його слово часто заставляє нас червоніти за наші помилки й недбальство. Україна тільки від Вишнєвського, тому 300 років назад чула такі погрози з далекого Атосу (Афону). Поява проф. Грушевського в нашій історії надто неопінена. Розрізнена Україна, дякуючи його *генієві* зосереджується, набува поваги, й імінує свідомому українцеві. Це явище не випадкове а *коначне* й остаточне, завчасне за нашого недбальства—прискорене ученим. Одно відродження 300 літ тому ми при сильним двигачі: релігії, козацтві й народі—занедбали, тепер настає вдруге, слухний і чи не останній час знов заступитися за себе, і—головною пружиною другого нашого Ренесансу є наш вельми вчений проф. Грушевський. Щоби одному взятися за таке велике діло треба чималого горожанства, чималої відваги; і це все в інтересах свого скривдженого народу робить тепер, як ніхто, одна людина! В друге вичинилися нам двері у світ, і ми вже не вагаємось. Проф. Грушевський каже: перед здивованими очима ворогів стала міцною лавою могутна армія українського народу (се про австрійську Україну) велика, сильна, рухлива, дисциплінована і при тім не вибаглива, терпелива, повна самопожертвованя; вона віддала себе своїм політичним провідникам, готова на дальші труди й жертви... і так далше. Але за тим проф. Грушевський не радіє, він з боєм зазначає: «По однім боці Збручу, по стороні російської України, там принаймні є та собача потіха, що «всім так» залягла собі хмара, заступила світ і сонце від Амура до Дунаю, всім первородним і насерам державним і не державним, зрівнано всіх під пятою реакції... чогож у Галичині де трохи вільніше, панує—мерзота й

Тим то є далеко не зайвою річчю вяснити, що треба розуміти під словами «ідейна боротьба».

Наші ідейні противники повинні з'ясувати, що «добытки» української національної культури це передусім і навіть виключно печальники свого народу, що всю свою працю вони провадять з тою єдиною метою, щоб визволити народ з культурного, економічного і всякого иншого занепаду, що в своїх змаганнях вони керуються не витворами розпаленої фантазії, не фікціями, а дійсними потребами народу, що до праці на національній ниві спонукають їх не які небудь непотрібні химери, а безмежна любов до покривдженого долею брата, клясичний приклад якої дає нам наш великий громадянин д-р Франко, що навіть позбавлений свідомости бачив перед собою вічних страждальників українських мужиків і, простягаючи до них руки, говорив дружині: «Мамо! це вони, це мужики!» Нехай отже наші сподівані противники стануть на такий ґрунт, на яким стоять оці мученики народні, і з цього єдино ідейного погляду нехай постараються доказати:

1) що «общерусская» культура, яка досі не тільки не вивела український народ на шлях поступу, а ще й в великій мірі відбила йому всяку охоту до поступовання, на далі буде краще справляти своє призначення і що через те власна, національна культура являється для нього непотрібною, а то й шкодливою;

2) що великоруська школа на Україні так саме може краще справляти свою просвітну роль, ніж зрозуміла національна школа, і що через те остання такаж непотрібна;

3) що, нарешті, розбуження творчих сил нашого народу, про які так переконуюче свідчить багата народня поезія, станеться під впливом денационалізації, а не під впливом національного відродження.

З життя Слобідської України.

◀ *Проект Садовського.* Директор найкращої тепер української трупи, що грає постійно у Києві—п. Садовський дума з осені цього року заснувати постійну філію своєї трупи у Харкові. Харь-

Досить висче сказаного, щоб побачити, якого справді титана розуму має Велика Україна. Все зроблене проф. Грушевським говорить про високу наукову і життєву цінність. Його праці, це перші у нас європейські річі, про що наш європеец Драгоманов тільки мавив—те проф. Грушевський творить невтомно ділом 20 і 7 років.

Але проф. Грушевський не тільки вчений і публіцист, а й дотепний політик. Досить прочитати його рядки з приводу славянських братаній на славянських з'їздах, щоби в тому впевнитись: «Врачі, ізціліться самі! Як тут говорити про славянську солідарність і взаємність, коли український нарід гнеться під гнітом славянським-же! Що ви нам говорите про спільного ворога Німця, коли нас давить не він, а наш же славянський брат!» а низче: «нам нема чого журитися тим «ізолюванням українців в славянстві» від того не потерпимо ми, так як ніяких реальних користей не сподіваємося зібрати з тихі всеславянських жнив, які посівають тепер для себе різні провідники всеславянства. Потерпить тільки те «Нове Славянство». Неприсутність на нім відоручників українського народу найбільшого по росіянах славянського племені, задає само собою брехню «славянської солідарности» яку вону хочуть проголосити. Який се збір славянських братів, без одного славянського брата, покривдженого цимж братами? Се солідарність славянських папастників, а не славянських братів» (Літ. Н. В. 1908 р. кн. 6.). Непохитність таких сталих поглядів не кидає професор і тоді, коли саму бачить безвідрадність, це видно із статті проф. Грушевського, присвяченої Полтавським святкам. З'являючи великої ваги акт нашої історії, що

ківський і Київський театри будуть обмінюватися артистами, та що й Харків може мати з цього боку те, що зараз має Київ.

Щасти Боже!

◀ *Білопілля.* Гурток драматичної умілості упорядкував на користь голодних український вечір. Програма була досить різноманітна: «Вечерниці», «Як ковбаса та чарка», танці то що. Явище дуже відрядне для Білопілля. Громадянство уперше побачило оповістки й програми рідною мовою; фільм убрале було рушниками й портретами українських письменників: Шевченка, Драгоманова, Грінченка та Олеса. Однак неприємно вражало те, що серед публіки не чути було рідної мови... Балакали тією покруччю яка тут наивно вважається за російську мову.

◀ *Охтирка.* На масниці у Охтирській жіночій гімназії відбулась традиційна літературно-музична вечірка, на якій було виконано де-кілька українських номерів. Найцікавіший безперечно був виступ п. Кравченко, що грала на кобзі, та п. Семерні, що співала під акомпанімент кобзи «Шумлять верби». Обидві панни були одягнені в українське вбрання й справляли приємне враження. Другим українським номером була жива картина «Ніч під Іваном Купала». Далі досить добре продеклямовано «Лісового царя» (Б. Грінченка). Заля була декорірована в українському стилі, на стінах висіли гарно прибрані рушниками портрети Т. Шевченка, Котляревського та Б. Грінченка. Взагалі сей вечір, головним чином, зовнішнього боку був цілком українським, і через те російські номери були в йому якимсь грубим дісонансом. Ну то щож, і за це дяка шкільній адміністрації, бо по інших гімназіях не буває й такого.

М. Кодян.

Рятуємось самі!

До безлічи хороб, що точять наш національний організм долучилася ще одна—огидна—се пошесть розпусти. Вона прийшла до нас, убравшись у маску і причепившись до хвоста визвольного руху, і через те була прийнята за любки й легко проповзла в кожную господу. Коли ми отямилась і зрозуміли, що се, була тільки маска, що не визволення несла вона, але розклад, було вже пізно, бо ціле суспільство наше аж до низин опинилось під владою цієї страшної хвороби. Нині вона, як той

так нещасливо скінчився, професор каже: «Полтавська побіда була тріумфом тільки російського імперіалізму, а не тріумфом російського життя, не тріумфом поступу й культури, навіть з становища державної великоруської народности, не тільки—з становища всього східнославянського, чи ще ширше—всього славянського світу, його гармонійного розвою, його свободного і дружнього поступу». «Краще, проф. каже—як-би депь 27/VI не приніс був з собою того вікопомного тріумфу» (за 1909 р. Літ. Н. В. кн. 6.).

Однак не повне буде обличчя нашого історика й ученого, коли ми пропустим його слова з приводу теж «Грунвальдських свят». Як відомо Грунвальдське свято, це як хочуть переконати нас поляки—є чи не кращою сторінкою польської історії. Вони кажуть, що дякуючи їм зберегли всіх східних славян від німецького «Drang-u» в 15 стол.—це наш тріумф! Грушевський цілком інакше каже про цей тріумф і святкування. Вже з самого початку статті чуємо: «Польща справила похорони по унії!» до того свята готовилася вся Польща всіх «trzech dzielnic». Тисячі рублів, корон, марок зсипалося в одну скарбницю на зміцнення польського панування над нами. Проф. Грушевський, отверто каже: «це не свято, а похорони». Кров української молодіжи, пролита з засідки, за домагання науки, культури, освіти, сплямила веселі фани «Грунвальдського свята». Ми знаємо як на передодні його, поляки убили студента українця в університеті. «Потім погромі, каже професор,—польських хуліганів, не з'якоїсь темної наволоки, а з інтелігенції, цвіта інтелігенції польської, що наступило потім—розбивання українських інституцій, brutальне знущання над

під'ідень, точить самий корінь нашої громадськості. Ми довго заплющали очі, затуляли вуха, вдавали, що не завважаємо лиха, але годі! Ми повинні розпочати боротьбу. Ми повинні вбити гадюку, що отроє життя нашої молоді, ми повинні голосно сказати, що сучасне життя українського суспільства—се життя у величезному люпанарії. Відки се прийшло і як се сталося? Громадська розпуста в Росії має свою довгу й сумну історію. Декількі поколінь росіян родились і вмірали під суворою заборонаю не втручатись до громадсько-політичного життя. Усяке втручання держава суворо не благано карала... Отже цілі покоління змушені були стримувати свою бурхливу енергію. Ті, що не могли спинити себе, йшли двома шляхами: мала частина ставала поза межами закону й вступала до нелегальної діяльності, друга велика, навіть величезна, обурючись проти гніту держави, але не маючи ані завзяття, ані відваги першої частини, усю роздратованість обернула проти сім'ї, уважаючи її основою держави. Гніт держави вона добачала в мініатурі в гніті сім'ї і з цілою сліпою стихійною силою почала розхитувати сім'ю. Держава не тільки не перестала сій руйнуючій роботі, але навпаки бачучи, куди обернулася громадська енергія, бачучи з вдовolenням, що б'ють не по коню, але по голоблях, з свого боку підпомагала сим руйнуючим хвилям. Російський Сенат, толкуючи в дорозі судовій суворі та виразно—різкі старі закони про шлюбні та родинні звязки та відносини—виявив в сім напрямі величезний лібералізм—і геть розхитав їх та по воленьки, по трошку утворив такий стан, що зовсім не існує законів, які б регулювали шлюбні та родинні відносини. Російська преса, якій було заткано рота в питаннях громадсько-політичних, свою енергію теж направила на те, щоб визволити за всяку ціну сім'ю з під батьківської власти, ганьблячи усякі прояви тієї влади і не добачаючи, що в-купі з водою вона ви-

кидали й дитину. Російська белетристика улюбленою героїнею своїх творів зробила простітутку або героїню на зразок Саніних та Анфіс. Спільними силами держави й суспільства сім'я вже геть була розхитана на початку XX віку. Що правда, ще заховались зверхні вигляди сім'ї, але цілком позбавлені змісту. І коли надійшов визвольний рух, то одною своєю найгіршою стороною він не забув і звиклого, утертого від давна, шляху й кинувся остаточно зруйнувати позбавлену вже змісту форму сім'ї. І справді, рештки сім'ї зруйновані зовсім і повинні розпустити залила широке суспільство.

Українське громадянство з цього погляду тільки копія російського... І сталося так, що по всіх великих, більших і менших містах та містечках на Україні, а навіть на селах—полова розпуста не уважається ганебним ділом. Старою легендою зробилась неподатливість жіноцтва, нікчемним забобою—полова мораль у дівоцтва, смішним пережитком поклики до чистоти поміж чоловіцтвом. Чимсь звичайним і загально відомим стали оповідання про панночок-гімназісток, що, йдучи на лекцію до гімназії, нишком заходили до акушерки, щоб зробити де-що! Скільки лікарів та акушерок, які удержують секретні „притулки для породіль“ намножилося до величезного числа.

Ніхто не заробляє таких великих грошей, як лікарі венеричних хороб, і пацієнтами їх є ще найбільше малолітні та не повнолітні! Кажуть, що в де-яких дівочих гімназіях 80% вже не дівчат!

Кольосальні підприємства зведенниць ростуть і процвітають і зведенниці похваляються, що нема у таких великих городах, як Харків, Київ чи Одеса ні одної заміжної жінки, яка-б не була їх клієнткою: річ іде тільки про висоту платні!

Розуміється, се велике прибільшення,—але величезні збірки-альбоми портретів так званого „порядного жіноцтва“, якими пораються зведенниці, свідчать про жахливу глибину занепаду, і занепад сей

жінками і дітьми». Таке на превеликий жаль сумне становище малює нам професор, між братами славянами: поляками й нами українцями. Про химерність самих поглядів поляків на те свято, проф. зауважує, що поляки забувають, що в йому не тільки поляки, а й ми, білоруси і литва приймала участь—проф. Грушевський говорить, що й ідея святкування його ще химерніша! «Нема на кого надіятися історичній польщі—хиба на закулісові «делкі» на тильних сходах адміністрації держав—володарів, по давньому... Мертві пехай ховають мерців з під Грунвальда чи з під Берестечка. Будущина належить живим народним силам, а не старим історичним привидам»... і закликає до злуки Україну, Білорусію й Литву. І наслідки такого заклик до унії, не стали довго себе чекати. Литвин сказав: Wenn schon die Litauer nach brüderlichen Sympathien Umschau zu halten hätten, dann würden es die verhandelten Letten und Ruthenen samt den Weissrussen sein, deren Bestrebungen den ihrigen ähnlich sind, mit denen sie so viele Jahrhunderte Seite an Seite gelebt haben, ohne dass ein Teil dem anderen seine Aspirationen aufgezwungen hätte (Ukr. Rund. 1910 j. № 5—6).

— Злука литвина з Українцем—єдиний природний і відповідний шлях! Чи ж не рефлекс, а то й повна перейнятість думки, взята від українця і пересаджена на литовський ґрунт. Так як Литовці так поступають і Білоруси, з вірою і любов'ю до нас.—Така ідея гідна пошани, таку ідею дав нам проф. Грушевський! Ідеали такі сіє по українській землі наш навчитель і їх повинен носити кожний свідомий українець, звичайно коли він справді хоче виступати українцем, вони так близькі й так легкі до здійснення. Потім професор закінчує:

»Отруси з себе сей рабський дух і начися більше шанувати себе і свій парід, українська суспільністе, коли хочеш жити по людськи і бути по людськи поважана! 1)

Недавно Соборна Україна шанувала 25-ти літній ювілей невтомної праці дорогого вченого, а він за те в подяку видав нову свою популярну історію на 540 старінок з 4стами малюнками. Ні історія Марковича повна романтизму, ні Бантиша Каменського повної сумішки, ні Ефименчихи переборщенням по економіці нашого життя не можуть зрівнятися звище написаною працею вельми талановитого професора. Автор, типа нового українця, подає нам події усіх царин України, як Венгерської так Буковинської чого досі ніхто з істориків, ні наших, ні «безсторонніх» чужих не робив. Унію розглядає звичайно в її новітній фазі, як прикмету національну для западніх українців, що теж особливо варте й дороге з боку історії. Вона, та історія хоч написана популярно, але вона наукова, як і самі ілюстрації над котрими можна безпосередньо робити свої спостереження. Історія проф. Грушевського це останнє слово нашої історіографії. Вона повинна бути на столі у кожного не тільки українця а й у кожної культурної людини, особливо, як хто себе до такої залічує.

однаково великий, як на вершинах, так і в низинах.

Розуміємо, що розпуста була завжди. Але там, де суспільство в своїй масі, гидує, ганить і осуджує її, там вона ховається й є ділом порівняючи невеличкого числа людей. Але в Росії розпуста не осуджується, з нею не борються, вона вважається звичайною річчю, може навіть, приємним елементом громадського життя.

І в тім є її страшне руйнівне значіння. Прихилні відносини суспільства, ось що морозить кров на думку про майбутні покоління. Розпуста і звязані з нею „подорожники“ знесилюють, нищать готують націю до виродження. Роспутна нація не здатна до боротьби, до відпору, не здатна до великих героїчних чинів. Розслабленій розпутниці не світитимуть провідні зорі, розпутну націю не запалять чисті ідеали. Така нація призначена до загину.

Українці! страшна пошесть розпусти увійшла до нашого народу. Вона заражає націю, вона нищить нас, вона робить чорною нашу будучину. Найдужче заражені нею вищі шари, вони ж і перші повинні гукнути поклик до морального оздоровлення нашого народу, до моральної чистоти. Розпочнімо боротьбу з стоголовим змієм, який пожирає нашу молодь, а передовсім нищить наше дівоцтво. Бо хіба може зогиджена розпустою дівчина зробитись чистою матеррю? І коли ми хочемо, щоб наша нація мала ясну будучність, то збережимо наше жіноцтво від нашої розпусти. Згуртуємось для боротьби з пошестю розпусти в нашій народі.

Чужа преса про українство.

◀ В вечірньому „Южному Краєві“ (№ 10596) надрукована досить гарна стаття Вл. Арєнського про відродження українського театру. Автор зазначає, що „Сцена, де знаходились тільки ковбасу та чарку, пісні та танці—не сцена. Це не мистецтво, а профанація мистецтва“.

Але причиною сього, як зазначає п. Арєнський не є бездарність українських письменників, а зовнішні причини, які не дають українському театрові вільно розвиватись.

◀ „St. Petersburg Herald“ частенько пише про українців і пише з добрим розумінням справи. У числі 35-му знову поміщена стаття д. А. Sch. про утиски над українцями. Між иншим автор подає деякі факти з шкільного життя.

„Що до шкільництва, українці стоять позаду всіх „инородців“, бо останні все ж де-неде мають спроможність вчитись або молитись на рідній мові. Що сказали б, примірно, поляки, як би уряд віднісся б до них отак, та разом зачинив усі польські школи?“.

◀ Катеринославська „Южная Заря“ (ч. 1697) здається перша з російських поступових часописів відгукнулася на відому статтю Струве. Автор подав спочатку зміст статті „Українця“, яка викликала відповідь Струве, а потім переходить до сього останнього і між иншим зазначає.

„Правду треба сказати, що п. Струве дав свою відповідь з смілою і навіть гострою одвертістю. Погляди його, як державника—централіста, що стоїть за ідею російського націоналізму і великодержавності в особливому його вигляді, виявилися за останні часи так яскраво, що не до нього б звертаться д. Українцу, і не йому б (п. Струве) відповідати за російську інтелегенцію.“

П. Струве в своїх виступах проти українського руху не дуже то оригінальний,—він пересказує тільки з особливою експресією, можна сказати, „казенні“ обвинувачення. Трудно сподіватись, щоб ідучи таким шляхом, можна було лагідно вяснити „взаємні“ непорозуміння, до чого закликає п. Українець. В голову

своїх доводів п. Струве кладе отождествлення української мови з діалектами, але щоб обґрунтувати цей стимул не подає ніяких „даних“, а між тим це питання спеціальне, і такі спеціалісти-філологи, як знаменитий небіжчик проф. Потебня вирішують його на користь самостійного значіння української мови“.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Шукають секретаря,

який би знав українську мову, (бажано теж, щоб знав німецьку, та французьку мову, та музику). Платня 20 руб. на місяць з столом і світлицею. Звертатися до Б. Блч-Дубенського, Епархіальна 32. 1-1

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троїцького п. б. Кальфа

Телеф. № 28—62. ОДЧИНЕНА Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди

Паровий опал, електричне освітлення, ванни, телефони. Вміють розмовляти на чужинних мовах.

Комісіонери до всіх поїздів Кімнати від 1 р. 25 к. до 10 руб. денно,

включаючи плату за освітлення та білизну.

Велика знижка воєнцерам та по-місячно.

Приймається передплата на 1912 рік

на українську газету

„РАДА“

РІК ВИДАННЯ СЬОМИЙ

Газета політична, економічна і літературна.

Виходить у Києві щодня окрім понеділка і дня після великих свят.

„РАДА“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети. До СПІВРОБІТНИЦТВА в „РАДІ“ запрошено визначніші літературні і наукові сили.

„Рада“ має ВЛАСНИХ кореспондентів в Державній Думі, в Державній Раді, а також в політичних центрах Європи, в Лондоні, в Парижі, в Римі, у Відні, в Празі, у Львові, в Чернівцях і в усіх визначних містах України по цей і по той бік кордону.

Ціна „РАДИ“ з приставкою і пересилкою в Росії: На рік—6 р., 6 міс.—3 р. 25 к., 3 міс.—1 р. 75 к., 1 міс.—65 к.

Всім передплатникам, що виплатять ШЕШТЬ РУБЛІВ буде вислано

„СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ“

премірований Рос. Акад. Наук. і виданий під редакцією Б. ГРІНЧЕНКА, в 4-х великих томах. В книгарнях словник цей продається по 8 карб., без пересилки.

Адреса: Київ, Вел. Підвальна, б. У Харків приймається передплата в Українській книгарні—Рибна 28. Редактор В. Яновський Видавець С. Чикаленко. 4-4

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА Р. 1912

на український місячник літератури, науки й громадського життя

Літературно-Науковий Вістник,

ЩО ВИХОДИТИМЕ ДАЛІ КНИЖКАМИ ПО 12—15 АРК.

З тою-ж програмою і тими-ж співробітниками. Міститиме белетристику оригінальну й переклади—повісті, оповідання, драми, поезії, статті з української історії, літератури, суспільної економії й інших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно-політичного життя; критику й бібліографію.

Реданція і головна контора: Київ, В.-Володимирська 28.

Контора львівська: ул. Супінського, ч. 17.

Передплата для Росії: на рік 8 руб., за пів року 4 руб. 50 коп.

Для незаможних учнів, студентів, сільських учителів і учительок, низших служачих, робітників і селян знижена на 6 рублів (коли вони передплачують журнал просто з контори).

Можно виплачувати кожного місяця по 1 руб., поки збереться повна передплата, а журнал посилатиметься зараз.

Книгарням і всяким посередникам від передплати 5% (коли вона повна 8 руб.) і виплачується вся відразу. Коштові журналу за попередні роки продаються по 8 руб.